

Warszawa, 07-06-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

WZF.7050.4.2022.GK/MB

Pan

Mariusz Kamiński

**Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

Szanowny Panie Ministrze,

uprzejmie informuję, iż w dniach 27 - 28 kwietnia 2022 r. pracownicy Wydziału do spraw Żołnierzy i Funkcjonariuszy BRPO wizytowali Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej (BiOSG) oraz Placówki Straży Granicznej (PSG) w Korczowej i w Medyce.

W okresie od 5 lipca 2021 r. do 25 lutego 2022 r., ze względu na kryzys uchodźczy na granicy białoruskiej BiOSG kadrowo wspomagał zarówno Podlaski (POSG), jak i Nadodrzański Oddział Straży Granicznej (NoOSG). Łącznie w przywołanym okresie oddelegowanych było 431 funkcjonariuszy na czas nie przekraczający jednorazowo 3 tygodni. Dochowano przy tym staranności, aby nie delegować tych samych funkcjonariuszy wielokrotnie. W związku z wybuchem wojny w Ukrainie to głównie Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej (od 24 lutego br.) wziął na siebie ciężar obsługi masowego napływu uchodźców. Sprostanie tej sytuacji wiązało się z wypracowaniem przez funkcjonariuszy bardzo dużej liczby nadgodzin, które po zakończeniu okresu

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

rozliczeniowego (30 czerwca 2022 r.) zostaną zrekompensowane wyłącznie w formie pieniężnej – zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r., poz. 583).

Nabór do służby w Oddziale jest prowadzony na bieżąco. Należy też podkreślić, iż znacząco skrócono okres między zgłoszeniem kandydatów do służby a zakończeniem procedury naboru - dzięki zatrudnieniu na potrzeby BiOSG poligrafera. Uprzednio długie oczekiwanie na badania na poligrafie (ze względu na małą liczbę osób uprawnionych do ich wykonywania w Straży Granicznej) powodowało niejednokrotnie rezygnacje kandydatów, bowiem proces rekrutacyjny wydłużał się nawet do roku. Ponadto wykonanie badania łączyło się z koniecznością odbycia podróży do Warszawy, co pociągało za sobą koszty i powodowało dyskomfort u badanego.

Wizytujący zapoznali się również ze stanem bezpieczeństwa i higieny służby w Oddziale. Szczególnie trudne warunki służby funkcjonariuszy panują w PSG Korczowa. W 2021 r. przedstawiciele Komisji BHP dokonali przeglądu warunków pełnienia służby na tym przejściu. Stwierdzono wówczas, że w okresie letnim w pomieszczeniach przeznaczonych do odpraw pojazdów – kabinach kontrolerskich – panują bardzo wysokie temperatury. Mały ruch powietrza pogarsza obecność odprawianych pojazdów (rozgrzane silniki) a także nagrzane elementy konstrukcyjne (zadaszenie, elementy blaszane), które emitują dodatkowe ciepło. Warunki panujące w tym miejscu pełnienia mogą być zatem czasowo klasyfikowane jako mikroklimat gorący, który jest fizycznym czynnikiem szkodliwym. Należy dodać, iż tak wysokie temperatury otoczenia wpływają na jakość i wydajność pracy, a także pogarszają znacząco koncentrację oraz bezpieczeństwo funkcjonariuszy. W związku z powyższym w ocenie komisji BHP niezbędne jest zamontowanie w kabinach kontrolerskich oraz posterunkach 1 i 2 urządzeń klimatyzacyjnych.

Problem warunków służby na PSG Korczowa był podnoszony również w rozmowie z przedstawicielem NSZZ FSG.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że Straż Graniczna, obok innych służb, jest tylko użytkownikiem obiektów na przejściach granicznych, którymi zarządza podległy Wojewodzie Podkarpackiemu – Zarząd Obsługi Przejść Granicznych. Cała infrastruktura oraz wyposażenie i utrzymanie przejść granicznych należą do tego Zarządu. Wobec powyższego, SG nie ma możliwości samodzielnego dokonania niezbędnych modernizacji w użytkowanych przez siebie obiektach. Z relacji rozmówców wynika zaś, że współpraca w tym zakresie nie układa się właściwie.

Wizytacja miejsc odpraw granicznych (tzw. kiosków) oraz rozmów z funkcjonariuszami pełniącymi w nich służbę pozwala na stwierdzenie, iż praca na tak małej przestrzeni (3 osoby + stanowiska komputerowe oraz duże przeszklenie) stwarza trudne warunki, (wysokie temperatury szczególnie w słoneczne dni).

Niezbędne jest zatem wyposażenie kiosków w klimatyzację, o co od dawna zabiega załoga i kierownictwo placówki. Niestety, dotychczasowe wnioski kierowane do Dyrektora Zakładu Obsługi Przejść Granicznych nie zostały zrealizowane.

Funkcjonariusze wskazywali także na zbyt małe zaplecze socjalne, lecz sytuacja ta ulegnie poprawie (obecnie trwają prace budowlane w budynku przystosowywanym m.in. na zaplecze socjalne dla funkcjonariuszy).

Z kolei placówka Straży Granicznej w Medyce swoim zasięgiem terytorialnym obejmuje drogowe przejście graniczne (w tym przejście piesze) oraz kolejowe osobowe i towarowe przejście graniczne w Przemyślu. Przejście czynne jest całą dobę.

Po wybuchu wojny w Ukrainie tj. od 24.02.2022 r. na przejściu w Medyce odnotowano niespotykany dotąd napływ cudzoziemców, który osiągnął apogeum 6 marca 2022 r., kiedy odprawiono 35 tysięcy osób w obu kierunkach. W czasie wizytacji jednostki odprawiane było ok. 25 tysięcy osób na dobę. Powyższe liczby świadczą o ogromnym obciążeniu psychicznym i fizycznym funkcjonariuszy tego największego przejścia na granicy polsko – ukraińskiej, co ma wpływ m.in. na fluktuację kadr. Wielu funkcjonariuszy składa bowiem raporty o przeniesieniu do innych placówek SG, gdzie pełnienie służby nie wypala zawodowo i psychicznie w tak ogromnym stopniu.

Sytuację w PSG Medyka pogarsza brak faktycznej opieki i wsparcia przez psychologów na miejscu, w sytuacji codziennego konfrontowania się funkcjonariuszy z ludzkimi

dramatami i tragicznym wyczerpaniem uciekinierów, którym nierzadko ratują życie poprzez udzielanie pierwszej pomocy stosując np. masaż serca. W rozmowach wielu funkcjonariuszy sygnalizuje potrzebę rozmowy z psychologiem w miejscu pełnienia służby, bowiem ogromny stres i obciążenie psychiczne jaki przeżywają – wymaga pomocy psychologicznej (np. debriefingu).

Możliwość skorzystania z takiej pomocy psychologów BiOSG w Przemysłu jest iluzoryczna, bowiem nawet potrzebujący takiego wsparcia (często dojeżdżający wiele kilometrów do miejsca zamieszkania) czas wolny od służby muszą poświęcić najbliższym, dzieciom i na niezbędny wypoczynek – stąd pozostają ze swoimi problemami sami. Rozwiązaniem takiej sytuacji byłyby okresowe wizyty psychologów w poszczególnych PSG i odwiedzanie funkcjonariuszy w miejscu pełnienia służby oraz inicjowanie chociażby krótkich rozmów.

Jak wynika z doświadczeń osób wizytujących z BRPO, potrzebujący wsparcia psychologicznego sygnalizują tę konieczność na ogół już na początku rozmowy. Problem ten widoczny był (choć nie w takim stopniu), także podczas wcześniejszych wizytacji Placówek POSG czy NoOSG. Pomoc psychologiczna była możliwa – z reguły – na telefon i w oddziale, co w sytuacji przeciążenia funkcjonariusza bieżącymi obowiązkami powodowałoby konieczność przzerwania służby, a w konsekwencji dodatkowego obciążenia koleżanek i kolegów. Krótki czas pomiędzy służbami poświęcany był na odpoczynek i realizację obowiązków rodzinnych. W niektórych przypadkach (pion cudzoziemców) przepracowanie wywołało konsekwencje zdrowotne u funkcjonariuszy (problemy z sercem).

Wpływ na dużą liczbę raportów o przeniesienie mają także warunki socjalne: zbyt małe zaplecze w tym brak leżanek, które umożliwiają chwilę relaksu w wypadku przemęczenia i gorszego samopoczucia. Niektóre miejsca pełnienia służby nie posiadają klimatyzacji, co powoduje tropikalne temperatury wpływające negatywnie nie tylko na samopoczucie i zdrowie, ale także na wydajność służby. Starania w tej mierze kierowane do Zarządu Obsługi Przejść Granicznych nie przynoszą efektu.

Z powyższych ustaleń wynika, że istnieje pilna potrzeba poprawy warunków służby funkcjonariuszy w PSG Korczowa i PSG Medyka poprzez wsparcie ich starań

u Wojewody Podkarpackiego o zamontowanie klimatyzacji (szczególnie w tzw. kioskach).

Kolejną kwestią do rozwiązania pozostaje spowodowanie proaktywnego zaangażowania psychologów w zakresie udzielania pomocy psychologicznej funkcjonariuszom bezpośrednio w placówkach SG. Należy tu podkreślić, że przy tylu nadgodzinach funkcjonariusze nie mają czasu ani sił na wyjazd do Oddziału, szukając odreagowania stresu i spokoju jedynie w kontakcie z rodziną. Zatem pomoc psychologa powinna być dostępna na miejscu w placówkach. Zauważenia przy tym wymaga, że w dniach wizytacji jednostki przez pracowników BRPO Komendant BiOSG wydał już odpowiednie dyspozycje w tym zakresie. Nie mniej jednak z uwagi na fakt, że problem braku inicjatywy ze strony psychologów może dotyczyć również innych jednostek Straży Granicznej (a także podległych MSWiA formacji), czasowo obciążonych zwiększonymi zadaniami, proszę Pana Ministra o rozważenie możliwości zbadania przedstawionego problemu w szerszym zakresie .

W świetle powyższego na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o odniesienie się do przedstawionych przez funkcjonariuszy problemów.

Będę jednocześnie zobowiązany za informację o poczynionych ustaleniach, względnie podjętych decyzjach.

Z wyrazami szacunku,

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/